

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH

Normo'minova Gulhayo Shavkat qizi

Samarqand davlat pedagogika instituti

Pedagogika kafedrası assistenti:

Pardayeva Shahzoda

Samarqand davlat pedagogika Instituti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi

Annotatsiya

Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik ahamiyati, o'quvchilarning bilim olish faoliyatini faollashtirishdagi o'rni hamda ta'lim samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari yoritilgan. Interfaol metodlar orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muloqot qilish, jamoada ishlash va muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalari shakllanishi tahlil qilingan. Shuningdek, boshlang'ich sinf darslarida "Aqliy hujum", "Klaster", "BBB", "Rolli o'yinlar" kabi metodlardan foydalanishning amaliy jihatlari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, interfaol metodlar dars jarayonining qiziqarli va samarali tashkil etilishiga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: interfaol metodlar, boshlang'ich ta'lim, pedagogik texnologiya, ta'lim samaradorligi, mustaqil fikrlash, innovatsion yondashuv.

Аннотация

В данной статье рассматривается значение использования интерактивных методов в начальном образовании, их роль в активизации учебной деятельности учащихся и повышении эффективности обучения. Проанализированы возможности формирования у школьников навыков самостоятельного мышления, общения,

работы в коллективе и решения проблемных ситуаций посредством интерактивных методов. Также рассмотрены практические аспекты применения таких методов, как «Мозговой штурм», «Кластер», «ЗХУ», «Ролевые игры» на уроках в начальных классах. Результаты исследования показывают, что интерактивные методы способствуют интересной и эффективной организации учебного процесса.

Ключевые слова: интерактивные методы, начальное образование, педагогические технологии, эффективность обучения, самостоятельное мышление, инновационный подход.

Annotation

This article discusses the importance of using interactive methods in primary education, their role in activating students' learning activities, and improving the effectiveness of education. The study analyzes the development of independent thinking, communication, teamwork, and problem-solving skills in students through interactive methods. In addition, practical aspects of applying methods such as "Brainstorming," "Cluster," "KWL," and "Role-playing games" in primary classes are examined. The results of the research indicate that interactive methods contribute to making the educational process more engaging and effective.

Keywords: interactive methods, primary education, pedagogical technology, educational effectiveness, independent thinking, innovative approach.

Bugungi kunda ta'lim tizimiga qo'yilayotgan talablar tubdan o'zgarib, an'anaviy, o'qituvchi markazida bo'lgan yondashuvlardan voz kechib, o'quvchi shaxsigacha yo'naltirilgan, faol va ijodiy ishtirokni ta'minlovchi metodlarga o'tish zarurati tobora ortib bormoqda. Axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi va global integratsiya jarayonlari bitiruvchilardan nafaqat bilim, balki tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish, samarali muloqot qilish va hamkorlikda ishlash kabi XXI asr ko'nikmalarini egallashni talab qiladi. Boshlang'ich ta'lim aynan shu muhim kompetensiyalar shakllanadigan poydevor bosqichidir. Interfaol metodlar, o'z mohiyatiga ko'ra, o'quvchilarni o'quv jarayoniga faol

jalb etadi, materialni chuqurroq tushunishga yordam beradi va yuqorida sanab o‘tilgan ko‘nikmalarni rivojlantiradi. Ushbu mavzuning dolzarbligi O‘zbekiston ta’lim tizimida olib borilayotgan islohotlar bilan ham mustahkamlanadi, bu islohotlar o‘qitish va o‘rganish sifatini hamda samaradorligini oshirishga qaratilgan. Prezident Sh.M. Mirziyoyev yosh avlodni kelajakdagi qiyinchiliklarga har tomonlama tayyorlash maqsadida ta’lim jarayonlarini modernizatsiya qilish va innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish muhimligini bir necha bor ta’kidlagan. Bu strategik yo‘nalish boshlang‘ich maktablarda interfaol metodlarni o‘rganish va joriy etishning shoshilinch zarurligini ko‘rsatadi, bu esa yodlashdan faol ishtirok va ijodiy yondashuvga o‘tishni anglatadi. Bunday metodlar nafaqat o‘rganishni yanada qiziqarli va mazmunli qiladi, balki turli xil o‘rganish uslublariga mos keladi, inklyuzivlik va shaxsiylashtirilgan ta’limni rag‘batlantiradi. Nazariy bilimlarni amaliy vaziyatlarda qo‘llash, jamoada samarali ishlash va o‘z fikrlarini aniq ifodalash qobiliyati interfaol o‘quv muhiti tomonidan bevosita qo‘llab-quvvatlanadigan natijalardir. Shu sababli, boshlang‘ich ta’limda interfaol metodlarni har tomonlama o‘rganish pedagogik amaliyotni takomillashtirish va milliy ta’lim maqsadlariga erishish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. vazifalari:

1. Boshlang‘ich ta’limda interfaol metodlarning nazariy-metodologik asoslarini o‘rganish.
2. Interfaol metodlarning turlari, ularning didaktik imkoniyatlari va afzalliklarini tahlil qilish.
3. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlariga mos keladigan interfaol metodlarni aniqlash.
4. Interfaol metodlarni qo‘llashda o‘qituvchilar duch keladigan muammolarni o‘rganish va ularni hal etish yo‘llarini taklif etish.
5. Interfaol metodlar samaradorligini oshirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqis

Interfaol metodlarning nazariy asoslari bir qancha pedagogik va psixologik nazariyalarga borib taqaladi. Jumladan, konstruktivizm nazariyasi o‘quvchilar bilimlarni

passiv qabul qilmasdan, balki o‘z tajribalari va mavjud tushunchalari asosida faol ravishda qurishlarini ta’kidlaydi. Jon Dyui tomonidan ilgari surilgan tajribaviy ta’lim g‘oyalari ham interfaol metodlarning rivojlanishiga katta hissa qo‘shgan bo‘lib, u o‘rganish jarayonida amaliy faoliyat va tajribaning muhimligini ta’kidlagan. Lev Vygotskiyning ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasi esa o‘quvchilarning ijtimoiy muloqot va hamkorlik orqali o‘rganishini asoslab beradi. Bu nazariyalar interfaol metodlarning o‘quvchilarni faol ishtirok etishga, birgalikda muammolarni hal qilishga va o‘zaro ta’sir orqali o‘rganishga undashini ilmiy jihatdan asoslaydi. Shuningdek, kognitiv psixologiyadagi yangi yondashuvlar ham interfaol usullarning miya faoliyatini rag‘batlantirish va ma’lumotni uzoq muddatli xotirada saqlashdagi samaradorligini tasdiqlaydi.

Boshlang‘ich ta’limda interfaol metodlardan foydalanish bolalarning kognitiv rivojlanishi uchun juda muhimdir. Bu metodlar bolalarda kuzatuvchanlik, diqqatni jamlash, xotira va mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Masalan, o‘yinli mashg‘ulotlar, rolli o‘yinlar, loyiha ishlari orqali bolalar yangi tushunchalarni osonroq o‘zlashtiradilar va ularni amaliy vaziyatlarda qo‘llashni o‘rganadilar. Bundan tashqari, interfaol metodlar bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Ular hamkorlik qilish, boshqalarning fikrlarini tinglash, o‘zaro hurmatni shakllantirish, nizolarni hal qilish va empatiyani rivojlantirish kabi muhim ijtimoiy ko‘nikmalarni egallaydilar. Bu esa ularning maktabga moslashuvi va kelajakda jamiyatda faol ishtirok etishi uchun mustahkam zamin yaratadi. O‘quvchilarning o‘ziga bo‘lgan ishonchi ortadi, ular o‘z fikrlarini erkin ifodalashga o‘rganadilar va o‘quv jarayonidan zavq oladilar. Interfaol metodlarni samarali qo‘llash bir qator afzalliklarga ega bo‘lsa-da, ularni amalga oshirishda ba’zi qiyinchiliklar ham mavjud. Afzalliklar qatoriga o‘quvchilarning yuqori darajadagi motivatsiyasi, chuqur tushunish, tanqidiy va ijodiy fikrlash qobiliyatlarining rivojlanishi, ijtimoiy va kommunikativ ko‘nikmalarning shakllanishi kiradi. Biroq, bu metodlarni joriy etish uchun o‘qituvchilardan yuqori darajadagi pedagogik mahorat, ijodkorlik va moslashuvchanlik talab etiladi. Shuningdek, tegishli o‘quv materiallari va texnik resurslarning mavjudligi ham muhim ahamiyatga ega. Sinfda tartibni saqlash, har bir o‘quvchining faol ishtirokini ta’minlash va ularning individual

ehtiyojlarini inobatga olish ham o'qituvchi uchun qo'shimcha vazifalarni yuklaydi. Shunga qaramay, interfaol metodlarning uzoq muddatli foydalari bu qiyinchiliklarni yengishga arziydi, chunki ular o'quvchilarni XXI asr ko'nikmalari bilan qurollantiradi.

Xulosa qilib aytganda, interfaol metod tushunchasi o'quvchilarning faol ishtiroki, hamkorlik va tanqidiy fikrlashga asoslangan ta'lim yondashuvini ifodalaydi. Uning mohiyati o'quvchining o'quv jarayonining markazida bo'lishini ta'minlash va ularni bilimlarni mustaqil ravishda qurishga undashdan iborat. Boshlang'ich ta'limda bu metodlarning qo'llanilishi bolalarning kognitiv, ijtimoiy va emotsional rivojlanishi uchun fundamental ahamiyatga ega bo'lib, ularni kelajakdagi muvaffaqiyatli hayotga tayyorlaydi. Keyingi bo'limlarda interfaol metodlarning turlari, ularni boshlang'ich ta'limda samarali qo'llash mexanizmlari va amaliy misollar batafsil ko'rib chiqiladi. Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlardan foydalanishning nazariy asoslari va amaliy ahamiyatini chuqur tahlil qildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, interfaol metodlar o'quv jarayonini o'quvchi markazli qilish, ularning bilish faolligini oshirish, mustaqil fikrlash, tanqidiy tahlil qilish va muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. An'anaviy yondashuvlardan farqli o'laroq, interfaol usullar o'quvchilarni passiv tinglovchilikdan faol ishtirokchiga aylantirib, ularning o'quv materialini chuqurroq o'zlashtirishiga va olingan bilimlarni amaliyotda qo'llashiga zamin yaratadi. O'tkazilgan tajriba-sinov ishlari ham tajriba guruhidagi o'quvchilarda o'zlashtirish darajasining sezilarli darajada oshishi, o'quv motivatsiyasining kuchayishi va darslardagi faollikning ortishi bilan interfaol metodlarning samaradorligini amaliy jihatdan tasdiqladi. Bu natijalar pedagogik amaliyotda interfaol yondashuvlarning keng qo'llanilishi ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarning kelajakdagi muvaffaqiyatlari uchun mustahkam zamin yaratishini ko'rsatadi.

Biroq, interfaol metodlarni amaliyotga joriy etishda o'qituvchilarning malakasini oshirish, zamonaviy moddiy-texnik bazani yaratish va o'quv dasturlarini moslashtirish kabi qator muammolar mavjudligi aniqlandi. Ushbu to'siqlarni bartaraf etish uchun kompleks yondashuv, jumladan, uzluksiz kasbiy rivojlanish dasturlarini takomillashtirish,

ta'lim muassasalarini zarur resurslar bilan ta'minlash va baholash tizimini qayta ko'rib chiqish muhim ahamiyatga ega. Prezident Sh.M. Mirziyoyev ta'kidlaganidek, yosh avlodni kelajakdagi qiyinchiliklarga har tomonlama tayyorlash maqsadida ta'lim jarayonlarini modernizatsiya qilish va innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish muhimdir. Kelajakda boshlang'ich ta'limda interfaol metodlarning keng qo'llanilishi yosh avlodni XXI asr ko'nikmalari bilan qurollantirish va mamlakatimizning intellektual salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. Ta'lim tizimini takomillashtirish taraqqiyot garovi. Toshkent: Ma'naviyat, 2023. B. 50–65
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston: ta'lim va tarbiya islohotlari. Toshkent: Ma'naviyat, 2023. B. 56–62
3. Mirziyoyev Sh.M. Ta'lim va tarbiya tizimini takomillashtirish, ilm-fan sohasini rivojlantirish bo'yicha ustuvor vazifalar. Toshkent: Ma'naviyat, 2021. B. 55–62
4. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent: O'zbekiston, 2022. B. 120–135
5. Abdullayeva M.A. Boshlang'ich ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Fan va texnologiya, 2023. B. 88–102
6. Ahmedov B.A. Pedagogik mahorat va interfaol metodlar. Toshkent: O'qituvchi, 2022. B. 45–60
7. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: Fan, 2021. B. 110–125
8. Begmatov A.A. Boshlang'ich sinflarda o'qitish metodikasi. Toshkent: Ziyonashr, 2023. B. 70–85

9. Davlatov R.R. Ta'limda interfaol usullar: nazariya va amaliyot. Samarqand: SamDU nashriyoti, 2022. B. 30–48
10. G'oziyev E.G'. Umumiy psixologiya. Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. B. 210–230